تاساددىپىلىنىشقا ياكى پىلانلىغان ئىشمۇ؟

ھەممىزنىڭ خەۋىرى بولغاندەك، 2019 - يىلى 2 - ئايدا خىتاي ھۆكۈمىتى ئابدۇرېھىم ھېيتنىڭ ئۆلۈم خەۋىرى ئارقىلىق تۈركىيەدە تارقالغان ۋەتەندىكى خەلقىمىزگە مۇناسىۋەتلىك خەۋەرلەرنى يالغان، مۇناسىۋەتلىك كىشىلەرنى يالغانچى قىلىپ كۆرسىتىشكە ئۇرۇندى. ئۇنىڭدىن كېيىن شۇنىڭ بىلەنلا توختاپ قالماي، 7 - ئايدا خىتاي ھۆكۈمىتى تۈركىيەدىكى ئۆزبېك قوللايدىغان ئايدىنلىق گېزىتىنىڭ مۇخبىرىنى ئالاھىدە ئىمتىياز بىلەن قەشقەرگە تەكلىپ قىلىپ ئاپىرىپ، ئابدۇرەھىم ھېيت بىلەن كۆرۈشتۈرۈپ، ئۇلارنىڭ ئېغىزى بىلەن خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ بىزگە قاراتقان سىياسەتلىرىنى ماختاتقۇزدى. بۇلار تاساددىپىيلىقمۇ ياكى پىلانلىغان ئىشمۇ؟

2019 - يىلى 7 - ئاينىڭ 10 - كۈنى بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلات ئىنسان ھەق ھۆقۇقى كومىتېتىغا ئەزا 22 دۆلەتنىڭ خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇيغۇرغا قاراتقان سىياسىتىنى ئەيىبلەپ ئىمزالىق خەت يىزىشىغا ئەگىشىپلا، 37 دۆلەت خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇيغۇرلارغا قاراتقان سىياسىتىنى قوللاپ ئىمزالىق خەت يازغان بولۇپ، ئىككى ھەپتە ئىچىدە ئۇ خەتكە ئىمزا قويغان دۆلەتلەر 50 كە يەتكەن. بۇ 50 دۆلەتلەرنىڭ كۆپىنچە ئاسىيا، ئافرىقا ۋە لاتىن ئامېرىكىسىدىكى كىچىك دۆلەتلەر بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىچىدە بىز بىلەن دىنىي قېرىنداش بولغان مۇسۇلمان دۆلەتلەرمۇ ئاز ئەمەس. ئەڭ ئەپسۇسلىنارلىقى، ئۇزۇندىن بېرى ھەقسىزلىققا ئۇچراپ ۋە ئۇيغۇرلارنىڭ ئۇزۇلۇكسىز ھېسداشلىقىغا ئېرىشىپ كەلگەن پالەستىن ھۆكۈمىتى بىلەن قانداشلىق جەھەتتە بىزگە ئەڭ يېقىن بولغان ئۆزبېكىستان ھۆكۈمىتىنىڭ خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇيغۇرلارغا قاراتقان باستۇرۇش سىياسىتىنى قوللاپ، بۇ خەتكە ئىمزا قويىشى بولسا كېرەك. بۇ بىر تاساددىپىيلىقمۇ ياكى پىلانلىق بولۇۋاتقان ئىشمۇ؟ ئۇ دۆلەتلەر خىتاي ھۆكۈمىتىنى قوللايدىغان ئۇ خەتكە ئىمزا قويۇپ نىمىلەرگە ئېرىشمەكچى؟ ئەگەر ئۇلار ئۇ خەتكە ئىمزا قويمىسا، قانداق بولار؟ ئەلۋەتتە ئۇ 50 دۆلەت مەيلى ئىمزا قويسۇن ياكى قويمىسۇن، قىسقا ۋاقىت ئىچىدە ئالاھىدە پەرقلىق بىر ئىش بولۇشى ناتايىن.

بۇ ئىمزالىق خەت ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن، خەلقئارادىكى چوڭ ئاخبارات ئورۇنلىرى ئۇ توغرىسىدا كەينى كەينىدىن خەۋەر بېرىشتى ۋە بۇ ھەقتە ئوبزورلار ئېلان قىلىشتى. مۇھاجىرەتتىكى پائالىيەتچىلىرىمىز ۋە تەشكىلات رەھبەرلىرىمىزمۇ، ئۆزلىرىنىڭ بۇ ئىشقا بولغان كۆز قاراشلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇش بىلەن بىرگە ئۆزلىرىنىڭ ئۇ دۆلەتلەرگە بولغان ئەپسۇسلىنىشىنى ۋە نارازىلىقىنى بىلدۈرۈشتى. بەزىلەر ئۇ دۆلەتلەرنى خىتاينىڭ پۇلىغا سېتىلغان دەپ تەنقىد قىلىشقان بولسا، يەنە بەزىلەر ئۇلارنى خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ بېسىمى بىلەن ئۆز ئىرادىسىگە خىلاپ ئىش قىلىشقا مەجبۇرىي بولغان دەپ قاراشتى. ئۇ دۆلەتلەر ھەقىقەتەن پۇلغا سېتىلغانمۇ ياكى خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ بېسىمىغا ئۆچراپ ئۆز ئىرادىسىگە خىلاپ ئىش قىلىشقا مەجبۇرىي بولغانمۇ؟ مېنىڭ قارىشىمچە ئۇلارنىڭ ھەممىسى خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ پۇلىغا سېتىلغان ۋە ياكى خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ بېسىمى بىلەن ئۇ

خەتكە ئىمزا قويۇشقا مەجبۇرىي بولۇپ قالغان بولۇشى ناتايىن. بەلكىم بەزىلىرى خىتاي ھاكىمىيىتىنى ئىنسانپەرۋەر بىر ھاكىمىيەت دەپ قارايدىغان ۋە ئۇنىڭغا ئىشەنگەن بولۇشى مۇمكىن. چۈنكى ئۇلار بىز كەيگەن ئاياقنى كىيىپ باقمىغان، بىزنىڭ ھاياتىمىزدا ياشاپ باقمىغان. بىزمۇ گەرچە خىتاي ھاكىمىيىتىنى ناھايىتى ياخشى چۈشەنسەكمۇ، بىراق خىتاي ھۆكۈمىتىنى قوللىغان ئۇ دۆلەت رەھبەرلىرىنىڭ ھاياتىدا ياشاپ باقمىغانلىقىمىز ئۈچۈن، مەسىلىنى پەقەت سىرتتىن كۈزىتىپ، ئۆزىمىزنىڭ چۈشەنچىسىگە ئاساسەن ئۇلار توغرىسىدا ھەر خىل ئېھتىماللىقلارنى ئوتتۇرىغا قويۇپ بېقىشىمىز مۇمكىن. بىراق بىز ئۇ ئىشلارنىڭ ھەقىقىي سەۋەبىنى تولۇپ بولىپ كېتەلمىشىمىز ناتايىن.

ئىنسانلار ئادەتتە ئۆز ھېسسىياتى ۋە سۈبيېكتىپ ئارزۇسى بويىچە ئۆزى ھەقىقەت دەپ قارىغان ئىشلارنى باشقىلارمۇ ھەقىقەت دەپ بىلىدۇ دېگەن قاراشقا ئادەتلەنگەن. ئەمەلىيەتتە ئىنسانلارنىڭ ھەقىقەتكە بولغان تونۇشى ۋە ياكى ئۇلارنىڭ نېمىنى ھەقىقەت دەپ قارىشى ئىنسانلارنىڭ تەربىيىلەنگەن ۋە ياشىغان مۇھىتى، قىممەت قارىشى ۋە ئۆز مەنپەئەتى بىلەن بولغان باغلىنىشى قاتارلىق كۆپ خىل ئامىللار بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك. مەسىلەن، ، مەن ۋەتەندە دوختۇر بولۇپ خىزمەت قىلىۋاتقاندا، يىلدا ئىككى ئۇچ قېتىم زۇكام بولۇپ قالاتتىم، ۋە نۇرغۇنلىغان تونۇش بىلىشلىرىم زۇكام بولۇپ قالسا مىنى ئىزدەپ كىلەتتى. ھەر قېتىم زۇكام بولۇپ قالغاندا ۋە ياكى تونۇش بىلىشلىرىم زۇكام بولۇپ قېلىپ مىنى ئىزدەپ كەلگەندە، مەن ئاسما ئوكۇل ئېسىش بىلەن بىرگە ئانتىبىئوتىك ئىشلىتەتتىم. بۇ گەرچە خاتا بولسىمۇ، مەن ئۇنى توغرا دەپ ئىشەنگەن ئىدىم؛ ئەمەلىيەتتە يالغۇز مەن ئەمەس مەن ياشىغان شۇ مۇھىتتا ياشىغانلار ئۇنى توغرا دەپ چۈشەنگەن ۋە ئۇنىڭغا ئىشەنگەن ئىدى. مەن ئامېرىكىغا كېلىپ تۇنجى قېتىم زۇكام بولۇپ كېسەل كۆرۈنگىلى دوختۇرغا بارغىنىمدا، دوختۇر ماڭا "چوڭ مەسىلە يوق، ئۇسۇزلۇقنى كۆپ ئىچىپ، ياخشى ئارام ئالسىڭز ساقىيىپ كېتىسىز" دەپ، ھېچقانداق دورا بەرمەي يولغا سىلىپ قويدى. مەن گەرچە دەسلەپتە بۇنى پەقەت قوبۇل قىلالمىغان بولسامۇ، بىراق بۇ جەھەتتە ئاز تولا ئىزدىنىش ئارقىلىق بىز بۇرۇن قوللانغان ئۇسۇلنىڭ ۋە بىزنىڭ ئۇ جەھەتتىكى قاراشلىرىمىزنىڭ پۈتۈنلەي خاتا ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەتتىم. ئەمەلىيەتتە ئەسلى ئىقتىسادىي كېرىمنى مەقسەت قىلغان بۇ خىل خاتا داۋالاش ئۇسۇلىنى، بىز بىر تۇغرا ھەقىقەتەن دەپ قوبۇل قىلغان ۋە ئۇنىڭغا ئىشەنگەن ئىكەنمىز. كېيىن زۇكام بولۇپ قېلىپ ئوخشاش سەرگۈزەشكە يوللىقان بەزى دوستلار مەن بىلەن ئالاقە قىلىپ، ۋەتەندە زۇكام بولۇپ قالسا دوختۇرلارنىڭ تېز داۋالاپ ساقايتۇتىدىغانلىقىنى، چەتئەلدە بولسا ھېچقانداق دورا بەرمەي يولغا سىلىپ قويىدىغانلىقىنى دەپ شىكايەت قىلىشقان بولدى. مەن ئۇلارغا ئەسلى ۋەتەندە قوللانغان ئۇسۇلنىڭ خاتا ئىكەنلىكىنى، ئادەتتىكى زۇكامنىڭ دورىسى يوق ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ بەلگىلىك ۋاقىت ئىچىدە ئۆزلىكىدىن ساقىيىپ قالىدىغانلىقىنى، زۇكام دورىسى دەپ ئاتالغان دورىلارنىڭ پەقەت زۇكامنىڭ كېسەللىك ئالامەتلىرىنى يەڭگىللىتىپ، ئادەمنى راھەتلىتىدىغانلىقىنى، بىراق زۇكامنىڭ ساقىيىشىدا چوڭ رول ئوينىمايدىغانلىقىنى چۈشەندۈردۈم، بىراق ئۇلارمۇ دەسلەپتە ئۇنىڭغا تازا ئىشەنمىدى.

مېنىڭ قارىشىمچە، ئۇ دۆلەتلەرنىڭ خىتاي ھۆكۈمىتىنى قوللىشى يالغۇز خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ يېقىنقى يىللاردىن بۇيانقى ئىقتىسادىي تەرەققىي قىلىشى، ئۇ دۆلەتلەرگە كۆپلەپ مەبلەغ سېلىشى ۋە ياكى خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇ دۆلەتلەرنىڭ ئاجىز نۇقتىسىنى تۇتىۋېلىپ، ئۇلارنى مەجبۇر قېلىشى بىلەنلا مۇناسىۋەتلىك بولۇپ قالماستىن، بەلكى خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇزۇن مۇددەتلىك پىلانلىرى بىلەنمۇ مۇناسىۋەتلىك بولۇشى مۇمكىن.

بۇندىن 30 نەچچە يىل ئىلگىرى، مەن ئالىي مەكتەپتە ئوقۇۋاتقاندا، خىتايدىكى نۇرغۇن داڭلىق ئالىي مەكتەپلەردە كۆپلىگەن چەتئەللىك ئوقۇغۇچىلار بار بولۇپ، ئۇلار ھەر قايسى ئالىي مەكتەپلەردە بايۇەتچىلەردە ياشايتتى. جەمئىيەتتە كىشىلەر بولۇپمۇ قىزلار ئۇلار بىلەن باردى كەلدى قىلىشنى بىر خىل پەخرلىنىدىغان ئىش دەپ بىلەتتى. مەن ئوقۇۋاتقان ئالىي مەكتەپتىمۇ 100 دىن ئارتۇق چەتئەللىك ئوقۇغۇچىلار بار بولۇپ، ئۇلار گەرچە ئاساسەن ئاسىيا، ئافرىقا ۋە لاتىن ئامېرىكىسىدىكى كىچىك ۋە كەمبەغەل دۆلەتلەردىن كەلگەنلەر بولسىمۇ، بىراق ئۇلار ھەر جەھەتتە يەرلىك ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەم ھەۋەس قىلىش ھەم ھەسەت قىلىش ئوبىكتى ئىدى. يەرلىك ئوقۇغۇچىلار بىر ياتاقتا 8 ئادەم ياتسا، چەتئەللىك ئوقۇغۇچىلار 1، 2 ئادەم بىر ياتاقتا ئىدى. ئۇلارنىڭ ياتىقى يەرلىك ئوقۇغۇچىلارنىڭ ياتىقىغا نىسبەتەن كەڭ، پاكىز بولۇپ قالماستىن، ھەر بىر ياتاقتا تېلېۋىزور بار ئىدى. مەكتەپ ئىقتىسادىي جەھەتتە ئالاھىدە قىينىچىلىقى بار يەرلىك ئوقۇغۇچىلارغا ئايدا 15 سوم تۇرمۇش يارەمى پۇلى بەرسە، چەتئەللىك ئوقوغۇچىلارنىڭ ھەممىسىگە 200 سوم تۇرمۇش پۇلى بېرەتتى. ئۇ چاغلاردا بىزنىڭ ۋەتەنىدە ئىنسانلار ئوتتۇرا ھېساب بىلەن 70، 80 سوم مۇھاش ئالىدىغان بولۇپ، ئەڭ يۇقىرى مۇئاشمۇ 200 ـ 300 سومدىن ئېشىپ كەتمىسە كېرەك.

ئويلاپ باقسام 80 ـ يىللاردىكى شۇ چەتئەللىك ئوقۇغۇچىلار، 30 نەچچە يىلدىن كېيىنكى بۈگۈنكى كۈنىدە ئۆز دۆلەتلىرىدە بەلگىلىك ئورۇنلارغا ئېرىشىپ، ئۆز دۆلەتلىرىنىڭ سىياسىتىگە تەسىر كۆرسەتكىدەك ھالغا كەپتۇ. كىم بىلىدۇ يۇقىرىقى دۆلەتلەردە ھازىر ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈۋاتقان بىر قىسىم كىشىلەر ئەينى ۋاقىتتا خىتايدا تەربىيە كۆرگەن ۋە ياكى خىتايدىن يارەم ئالغانلارمۇ. خىتايلاردا "1000 كۈن ھەربىي تەربىيىلەپ، بىر كۈن ئىشلىتىش" دەيدىغان ئەقلىيە سۆز بار. خىتاي ھۆكۈمىتى ئۆزىنىڭ ئەڭ قەيىنچىلىق مەزگىللىرىدىن باشلاپ، ئاسىيە، ئافرىقا ۋە لاتىن ئامېرىكىسىدىكى كىچىك ۋە كەمبەغەل دۆلەتلەرگە ئۈزلۈكسىز ماددىي يارەم بېرىپ كەلگەن. مانا ئەمدى خىتاي ھۆكۈمىتى ھەر جەھەتتە ئۇنىڭ نەتىجىسىنى كۆرۈۋاتىدۇ.

1949 ـ يىلى ماۋ زېدوڭ قاتارلىق خىتاي كوممۇنىست ئەمەلدارلىرى ئەمدىلا ھاكىمىيەت بېشىغا چىقىپ، خەلقىنىڭ قورسىقىنى تويغۇزۇشقا ھالى يوق شۇ مەزگىللەردە ئۆزىنىڭ 100 يىللىق پىلانىنى تۈزۈپ، 2049 ـ يىلىغا بارغاندا دۇنياغا خوجا بولۇش غەرىزىنى كۆڭلىگە پۈككەن ئىكەن. ئەپسۇس غەرب دۆلەتلىرى خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇ غەرىزىنى 70 يىل ئۆتكەندىن كېيىنكى بۈگۈنكى كۈنگە كەلگەندە ئاندىن تونۇپ يېتىشكە باشلىدى. ئەپسۇس بىز گەرچە ئۆزىمىزنى خىتاي ھۆكۈمىتىنى ئەڭ ياخشى بىلىدىغان ئىنسانلار دەپ بىلسەكمۇ، بىراق بىز يەنىلا نۇرغۇن تەرەپلەردە مەسىلىنىڭ ماھىيىتىنى ئەمەس، يۈزەكى تەرەپلىرىنى، يىراقنى ئەمەس، بۈرنىمىزنىڭ ئۇچىنى كۆرىمىز. ئۆزۈن مەزگىلنى مەقسەت قىلغان ستراتېگىيەلىك پىلانىمىز كەم. كۆز ئالدىمىزدىكى مەنپەئەتنىلا ھېسابلىشىپ، ئۆزۈن مۇددەتلىك پىلان قۇرۇشقا كۆڭۈل بۆلمەيمىز، ياكى ئۇنداق بىر ئادەت ۋە قابىلىيەت بىزدە كەم. خىتايلاردا "بىر تال زىغىرنى ئېلىپ، تاۋۇزنى يوقاتماق" دەيدىغان بىر ئەقلىيە سۆز بولىدىغان. بىز ھازىر بىزگە يارەم قىلمىغان ۋە بىزنى قوللىمىغان ئىنسانلارنى ۋە ياكى دۆلەتلەرنى ئىمكانىيىتىمىزنىڭ يېتىشچە ئامال قىلىپ ئۆزىمىز تەرەپكە تارتىشنىڭ ئورنىغا، ئۆزىمىزنىڭ سۈبېيكتىپ ئارزۇسىغا تاينىپ ھۆكۈم چىقىرىپ، بىزگە دۈشمەن يەتمىگەندەك، ئۇلارنى دۈشمەن قاتارىغا قويىۋاتىمىز ۋە ياكى ئۇلارنى ھاقارەتلەش ئارقىلىق دۈشمەن تەرەپكە ئىتتىرىۋاتىمىز.

خىتاي ھۆكۈمىتى ئامال قىلىپ بىزگە چىگىرداش ۋە بىزگە مىللىي ۋە دىنىي جەھەتتە قېرىنداش بولغان دۆلەتلەرنى ئۆزىگە تارتىپ، ئۇلارنى بىزدىن يىراقلاشتۇرۇشقا تېرىشىۋاتقانلىق كۆرسۈتۈپ كەلمەكتە. بىز خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇ مەقسىتىنى بىلىپ تۇرۇپ، خۇددى بىز خىتاي ھۆكۈمىتىگە ماسلىشىۋاتقاندەك ۋە ياكى خىتاي ھۆكۈمىتى ئۈمىد قىلغان بويىچە ئىش كۆرگەنىدەك، ئەتىراپىمىزدىكى بىزگە خوشنا دۆلەتلەرنى بىزگە يارىدەم قىلمىدى ۋە ياكى بىز تەرەپتە تۇرمىدى دەپ ھاقارەتلىدۇق، ئۇلارنى نەزىرىمىزدىن ساقىت قىلدۇق، ئۇلارنى ئۆزىمىزدىن يىراقلاشتۇردۇق، ھەتتا ئۇلارنى دۈشمەن ئورنىغا قويىدۇق. ئەڭ ئاخىرىدا ئۇ دۆلەتلەر نېمە قىلسا قىلسۇن، ئۇلاردىن بەك ئاغرىنىپ كەتمەيدىغان ھالغا كەلدۇق. ئەمدىلىكتە بولسا، بىزنىڭ ئەڭ يېقىن قان قېرىندىشىمىز بولغان ئۆزبەكستان ھۆكۈمىتى، گەرچە خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ خەلقىمىزنى باستۇرۇش سىياسىتىنى قوللاپ ئىمزا قويغان بولسىمۇ، ئۇ گەرچە بەك ئەپسۇسلىنارلىق بىر ئىش بولغان بولسىمۇ، بىراق بىز ئالاھىدە ئەجەپلەنمىدۇق ھەم شۇنداقلا ئۆزبەكستان ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇ قىلمىشىنى تەنقىدلىگىدەك ۋاقتىمىزمۇ بولمىدى.

ئەمەلىيەتتە بىزگە نىسبەتەن ئۇ خوشنا دۆلەتلەر بىلەن قويۇق ئالاقە ئورنۇتۇش ۋە ياكى ئۇلارغا دوستانە مۇھامىلىدە بولۇش بەكلا مۇھىم ئىدى. چۈنكى بىز مەيلى ھازىر بولسۇن ۋە ياكى كەلگۈسىدە مۇستەقىل بولغاندىن كېيىن بولسۇن، بىزگە تەۋە بولغان ئۇ زېمىننى، بىز ياخشى كۆرگەن ئامېرىكا، ياۋروپا ۋە ياكى باشقا بىر دۆلەتنىڭ يېنىغا يۆتكەپ ئەكىتەلمەيمىز. بىز مەيلى بىزنىڭ مۇستەقىللىققا ئېرىشىش جەريانىمىزدا بولسۇن ۋە ياكى مۇستەقىللىققا ئېرىشكەندىن كېيىن بولسۇن، بىز ئۇ خوشنا دۆلەتلەر ۋە قېرىنداش مىللەتلەرنىڭ قوللىشىغا موھتاجمىز؛ بىز ئۇلار بىلەن دوستانە مۇناسىۋەت ئورنۇتۇپ، ئىناق خوشنىلاردىن بولۇپ، تىنچ ياشاشقا مەجبۇرىيمىز. بىزدە "يىراقتىكى تۇققىنىڭدىن يېقىندىكى خوشنا ياخشى" دەيدىغان ئەقلىيە سۆز بولۇپ، ئىشىنىمەنكى ئۆزىنى خىتاي دۆلىتى بىلەن چىگىرداش دەپ قارىغان ئۇ دۆلەتلەرمۇ، دەل شۇ سەۋەبتىن خىتاي ھۆكۈمىتى بىلەن دوست بولۇپ ئۆتۈشكە مەجبۇرىي بولغان بولۇشى مۇمكىن.

خىتاي ھۆكۈمىتى بىز بىلەن تۈركىيە ئارىسىدىكى باغنى ئۈزۈل كېسىل ئۈزۈپ تاشلاپ، بىزنى يالغۇز قالدۇرۇش ئۈچۈن، يېقىندا "ئاق تاشلىق كىتاب" نى ئېلان قىلىپ، "شىنجىئاڭ ئەزەلدىن شەرقىي تۈركىستان ئەمەس، ئۇيغۇرلار تۈرك ئەمەس، ئۇيغۇرلار بىلەن تۈركىلەرنىڭ ھېچقانداق مۇناسىۋىتى يوق" دېگەن سەپسەتىسنى كەڭ تەشۋىق قىلىشقا باشلىدى. ئاردىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي زىننەتگۈل تۇرسۇننىڭ تاجىك ۋەتەندىشى دەپ قارىلىپ، ئەۋۋەل تاجىكستانغا، ئۇنىڭدىن كېيىن تاجىكستان ئارقىلىق خىتايغا قايتۇرۇلغانلىق خەۋىرىنىڭ ئوتتۇراغا چىقىشى بىلەن "تۈركىيە ئۇيغۇرلارنى خىتايغا ساتىدۇ" دېگەن ۋەھىمە ئۇيغۇرلار ئارىسىدا كەڭ تارقالدى. ئۇنىڭدىن قاتتىق نارازى بولغان ۋە تۈركىيەدىكى ئۇيغۇر مۇھاجىرلارنىڭ كەلگۈسى ئىستىقبالىدىن ئەندىشە قىلغان بەزى ئىنسانلىرىمىز تۈركىيە ھۆكۈمىتىنىڭ بۇ قىلمىشىنى ئەيىبلىسە، يەنە بەزى ئىنسانلىرىمىز تەشكىلات ۋە تەشكىلات رەھبەرلىرىنى ئەيىبلەشكە باشلىدى. بەزىلەر ھەتتە "تۈركىيە ھۆكۈمىتى ئۇيغۇرلارنى ساتىدۇ" دېگەننى چۈرىدەپ، تۈركىيە ھۆكۈمىتىنى قاتتىق ئەيىبلەشتى. ئارقىدىنلا خىتاي ھۆكۈمىتى بىر تەرەپتىن تۈركىيە ھۆكۈمىتىنىڭ ئۆمەك تەشكىللەپ بىزنىڭ ۋەتەنگە بېرىپ، خەلقىمىزنىڭ ئەھۋالىنى كۆزدىن كۆچۈرۈشكە يول قويىدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن ئاتالمىش قايتا تەربىيەلەش ئورۇنلىرىدىكى مۇتلەق كۆپ ساندىكى ئىنسانىنى قويۇپ بەرگەنلىكىنى ئېلان قىلدى. بۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ كەينى كەينىدىن

ئوتتۇرىغا چىقىشى ئەجىبا شۇنداق بىر تاسادىپىيلىقمۇ ياكى ئۇلارنىڭ كەينىگە مەلۇم سۇيىقەست ۋە ئويۇنلار يوشۇرۇلغانمۇ؟

مەن زىننەتگۈل تۇرسۇن ۋەقەسىنىڭ ئالدى كەينىدىن تولۇق خەۋىرىم بولمىغاچقا، ئۇ توغرىسىدا كۆپ توختالمايمەن. مەن پەقەتلا "تۇركىيە ھۆكۈمىتى ئۇيغۇرلارنى ساتامدۇ ياكى ساتمامدۇ" دېگەن تالاش-تارتىشلار ۋە يېقىندىن بىر ئورتىغا چىققان بۇ ئىشلار توغرىسىدا ئۆز كۆز قارىشىمنى ئوتتۇرىغا قويۇپ ئۆتمەكچىمەن. ھەرقانداق بىر دۆلەتنىڭ بولۇپمۇ ئۆز-ئارا جىنايەتچى ئۆتكۈزۈش كېلىشىمگە ئىمزا قويغان دۆلەتنىڭ ئىككىنچى بىر دۆلەتنىڭ پۇقراسى دەپ قارالغان كىشىنى، ئەگەر شۇ ئىككىنچى دۆلەت تەلەپ قىلسا، ئۇنى ئۇ دۆلەتكە ئۆتكۈزەپ بېرىش بەرمەسلىكى، ھەرگىزمۇ بىزنىڭ سۈبيېكتىپ ئارزۇيىمىزغا باغلىق ئىش بولماستىن، بەلكى شۇ دۆلەتنىڭ دۆلەت مەنپەئەتىگە باغلىق بىر ئىش. ھەرقانداق بىر دۆلەت، دۆلەت مەنپەئەتى ئۈچۈن، يالغۇز بىزگە ئوخشاش باشقا دۆلەتنىڭ گىرەجدانىلا ئەمەس، ھەتتا ئۆزىنىڭ پۇقراسىنمۇ قۇربان قىلىشى مۇمكىن. ئەلۋەتتە مەن بۇ يەردە تۇركىيە ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇيغۇرلارنى خىتايغا قايتۇرۇپ بېرىشىنى ھەقلىق ياكى توغرا قارار دېمەكچى ئەمەسمەن. ھەم شۇنداقلا بىز تۇركىيە ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇيغۇرلارغا قاراتقان سىياستىنى تەنقىد قىلماسلىقىمىز كېرەك دېمەكچىمۇ ئەمەسمەن. مەن پەقەت بىز چوقۇم پالانى دۆلەت ئۇيغۇرنى ساتىدۇ، پۇستانى دۆلەت ئۇيغۇرنى ساتمايدۇ دەيدىغان قاراشنى كاللىمىزدىن چىقىرىپ تاشلاپ، ئۆز ئىشىمىزغا پۇختا بولۇشىمىز، قانداق قىلىپ ئۆزىمىزنى قوغداشنى بىلىشىمىز ۋە سەزگۈرلۈكىمىزنى ئاشۇرۇپ باشقىلارنىڭ ئويىنىغا كەلمەسلىكىمىز كېرەك دېمەكچىمەن. دۆلەتلەرنىڭ ئىنسانى ئەخلاق ۋە ئىنسان ھەق-ھوقۇقلىرىنى چىقىش قىلىپ تۇزگەن بۇ خىلدىكى قانۇن پىرىنسىپلىرى، شۇ دۆلەتنىڭ ئوخشىمىغان دەۋرىدە ئوخشاش بولمايدۇ. ھېچقانداق بىر دۆلەتتە، ئۇ خىلدىكى پىرىنسىپلارغا نىسبەتەن مەڭگۈ ئۆزگەرمەس بىر كاپالەت يوق. مەسىلەن،، ئۆلۈم جازاسى بار دۆلەتكە جىنايەتچى قايتۇرۇپ بەرمەيمىز دېگەن كانادامۇ، خىتاي پۇقراسى لەي چاڭشىڭنى (赖昌星) خىتايغا قايتۇرۇپ بەرگەن.

خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ مەقسىتى ھەر خىل چارە تەدبىر ۋە ھىيلە مىكىرلەرنى ئىشلىتىپ، ئۇيغۇرلار بىلەن تۇركلەر ئارىسىغا زىددىيەت سېلىپ، ئۇلارنى بىر بىرىگە ئىشەنمەس قىلىش؛ ئۇيغۇرلار بىلەن تۇركلەر ئارىسىدىكى باغىنى بۇزۇپ تاشلاپ ئۇيغۇرلارنى يالغۇز قالدۇرۇشتىن ئىبارەت. تۇرك خەلقى بىزگە ئىچىدىن كۆيىنىدىغان خەلق، ئۇلارنىڭ كۆپىنچەسى بىزنىڭ ئەھۋالىمىزنى ئوبدان بىلىدۇ ۋە بىزنىڭ تەقدىرىمىزگە زور دەرىجىدە ھېسداشلىق قىلىدۇ. ئۇيغۇرلار بىلەن تۇرك خەلقىنىڭ ئارىسىدىكى مۇناسىۋەت ئۇنداق ئاسان بۇزۇلىشى ناتايىن، بىراق تۇركىيە ھۆكۈمەت رەھبەرلىرى مەسىلەرنى بىزدىن پەرقلىق ئويلايدىغان بولغاچقا، تۇركىيە ھۆكۈمىتىنىڭ بىزگە قاراتقان بەزى سىياسەتلىرىنىڭ بىزگە ياقماسلىقى، تۇركىيە ھۆكۈمىتىنىڭ مەسىلىمىزنى بىر تەرەپ قىلىشتا قوللانغان بەزى ئۇسۇللىرى بىزنىڭ ئۈمىد ۋە ئارزۇيىمىزغا تازا ماس كەلمەسلىكى مۇمكىن؛ بىراق بىز شۇنى ئۇنتىماسلىقىمىز كېرەككى مەيلى تۇرك خەلقى بولسۇن ۋە ياكى تۇركىيە ھۆكۈمىتى بولسۇن، بىز ئۈچۈن مۇھىم؛ بىزمۇ تۇرك خەلقى ۋە تۇركىيە ھۆكۈمىتى ئۈچۈن مۇھىم. مەيلى بىز خالايلى ياكى خالىمايلى، بىز ئۆزىمىزنى تۇرك خەلقى ۋە تۇركىيە ھۆكۈمىتىدىن يىراق تۇتالمايمىز.

هازىر ئالدىمىزدا ئىككى خىل تالالاش بار بولۇپ، ئالدىمىزدىكى بىرىنچى تالالاش بىز بولۇپمۇ تۈركىيەدىكى ئۇيغۇرلار تۈركىيەنى ئۆزىنىڭ ئىككىنچى ۋەتىنى كۆرۈپ، تۈركىيە ھۆكۈمىتى ئۆتكىزىۋاتقان خاتالىقىنى ئائىلە ئىچىدىكى خاتالىق ئورنىغا قويۇپ، تۈركىيەگە بولغان ۋەتەنداشلىق بۇرچىنى ۋە مەسئۇلىيەتىنى ئادا قىلىش بىلەن بىرگە ئۇ ئۆتكۈزگەن خاتالىقلا نىسبەتەن سەممىيي تەنقىد بېرىش؛ ئۆزلىرىنىڭ ھەق-ھوقۇقلىرىنى قانۇن بويىچە قوغداش؛ بولۇپمۇ كەڭ تۈرك خەلقىنىڭ قوللىشىغا ئېرىشىپ، ئۇلار ئارقىلىق تۈركىيە ھۆكۈمىتىگە بېسىم چۈشۈرۈش. ئالدىمىزدىكى ئىككىنچى تاللاش، تۈركىيە ھۆكۈمىتىنى پۈتۈنلەي ئىنكار قىلىپ ۋە ياكى تۈركىيە ھۆكۈمىتىنى دۈشمەن قاتارىغا قويۇپ، ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىلىش ۋە ئۇنى سىستىش. مېنىڭ قارىشىمچە بىزنىڭ ئۇنداق قىلىشىمىز خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئىستىكىگە ئۇيغۇن بولۇپ، ئۇنىڭ بىزگە ھېچقانداق پايدىسى يوق.

ئاخىردا مەن تۈركىيەنىڭ كۈچلىنىشىنى، مەيلى ھازىرقى ۋە ياكى كەلگۈسى تۈركىيە ھۆكۈمىتىنىڭ خىتاي پىلانلاپ قويغان ئويۇنغا كەلمەي، ئۆزلىرى تۈركىيە خەلقى ۋە تۈركىيە دۆلىتىنىڭ مەنپەئىتىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان پىلانلارنى تۈزىشىنى، خىتاي ھۆكۈمىتىگە بېقىندا بولۇپ قالماسلىقنى چىن كۆڭلۈمدىن ئۈمىد قىلىمەن.

2019 - يىلى 7 - ئاينىڭ 31- كۈن